

OPONENTSKÝ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE
„Cesta tam a zpět, zdařilý život, sociální práce
Katedra filosofie a religionistiky

Autor práce: Bc. Terezie Skalická

Vedoucí práce: doc. Tomáš Machula, Ph.D., Th.D.

Posudek vypracoval: Daniel D. Novotný, Ph.D.

V úvodu práce (str. 6-11) si autorka stanovila dvojí cíl: za prvé „přesně určit, v čem spočívá vyprávění o cestě tam a zpět, prostě cestu tam a zpět definovat“ (str. 6), a za druhé, s pomocí této definice, aplikovat pojem cesty tam a zpět v nových kontextech, přičemž „těmito kontexty je na jedné straně zdařilý život, respektive oblast etiky a na druhé straně obor sociální práce.“ (str. 8) Podařilo se autorce svůj *definiční* a *aplikační* dvoj-cíl splnit?

Při hledání odpovědi na definiční otázku po vyprávění o cestě tam a zpět nás autorka nejprve uvede do diskusí kolem obecných pojmů jako jsou narativita, miméisis, pravdivostní hodnota literárního textu, fantazie a fikce (sekce 1.1), dále nám představí konkrétní díla *Hobit* a *Lev, čarodějnice a skříň* (sekce 1.2.1) a konečně identifikuje tři charakteristické prvky tohoto typu vyprávění (srov. str. 47):

- rozdělení světa na prvotní a druhotný
- proměna
- cesta zpět do prvotního světa

Co je onou hledanou definicí cesty tam a zpět? Očekával bych odpověď pomocí rodu a specifického rozdílu, tj. např. *cesta tam a zpět je vyprávění (rod) s dominantou proměny při přechodu z prvotního do druhotného světa a návratu ze světa druhotného* (specifický rozdíl). Místo tohoto typu odpovědi ovšem nalézám v textu autorky řadu dílčích prvků a charakteristik, sice velmi zajímavých, ale nikoli vlastní definici. Ne vždy mi byla navíc zřejmá souvislost popisovaných fenoménů s vlastním hledáním definice (srov. např. str. 46 – souvislost je nakonec přeci jen ozřejmena v závěru práce). Pokud bychom tedy měli posoudit zda byl striktně vzato naplněn cíl definiční, odpověď by musela znít záporně.

Možná se zde ale jedná pouze o volbu nevhodného termínu – cílem autorky možná nebylo ani tak nalézt *definici* cesty tam a zpět, ale spíše daný fenomén *popsat* a *charakterizovat*. Koneckonců k aplikaci pojmu cesty tam a zpět na sociální práci a etiku postačí pojem uchopit, charakterizovat; nalézt správnou definici je sice užitečné, ale patrně nikoli nezbytné. Takto formulovaný cíl, tj. nalézt výstižnou charakteristiku či charakteristiky cesty tam a zpět, za účelem aplikace na oblast etiky a sociální práce, naplněn byl.

Podívejme se nyní na naplnění aplikační části práce, týkající se dvou souvisejících oblastí (srov. str. 10), totiž sociální práce a etiky (zdařilého života). Na str. 48 až 59 nás autorka nejprve zasvěceným způsobem uvádí do různých relevantních pojmů v oboru sociální péče: příběh klientova života, sociálního fungování, životní situace, přirozený svět, beletrizace, různé typy terapií - narativní terapie, biblioterapie, hagioterapie, atd. Na str. 59 až 70 přechází autorka k vlastním aplikacím pojmu cesty tam a zpět v této oblasti a to v životě pomáhajícího pracovníka (2.2.1) i klienta. Domnívám se, že patrně nejpřesvědčivější částí je zde aplikace Neubauerovy analogie s nabytím odbornosti (str. 63 a násl). Čtenář zde ale, myslím, tápe v tom, kde se vlastně dle autorky aplikace cesty tam a zpět nejvýrazněji projevuje. Patrně by zde bylo vhodné vložit krátké shrnutí, než text přejde k tematice zdařilého života a etiky.

K aplikaci pojmu cesty tam a zpět na téma etiky (zdařilého života) se autorka dostává od str. 71. Po uvedení do základních fenoménů (3.1 literatura, příběhy; mrav a etika) se autorka věnuje pojetí narativity u britského teologa Johna Bartona (konkrétně v jeho knize *Etika a Starý zákon*), podrobně u známého amerického filosofa Alasdaira MacIntyreho, dále i u českých myslitelů Zdeňka Neubauera a Pavla Hoška. Tato třetí část práce je obzvláště zdařilá.

Celkově vzato byl cíl aplikační části práce, totiž uvést pojem cesty tam a zpět do nových kontextů, dosažen dle mého výběrně. Autorka si klade otázky a námitky, argumentuje, výstižně shrnuje sekundární literaturu a pracuje s ní kriticky - vymezuje se i proti teoriím, kterými se jinak inspiruje. Autorka se nebojí velkých témat a odvážně načrtává svůj osobitý přístup k nim. Pokud by byly tyto náměty rozpracovány, myslím, že by se jednalo o text vhodný k další publikaci. Pro účely diplomové práce se jedná o text v pravém smyslu slova vynikající.

Náměty k diskusi

- V 1.2.2. (srv. taktéž pozn. 52) se autorka zabývá otázkou *prvotního a druhotného světa* v *Hobitovi*, přičemž za prvotní svět je považován Kraj (v němž si pohodlně žijí hobité) a za svět druhotný „velký svět“ (do něhož je Bilbo vtažen). Do jaké míry se jedná o striktní rozlišení? Není třeba toto rozlišení nějak podstatněji kvalifikovat? Zdá se, že sám Tolkien v jiných svých dílech (především *Silmarilion*) toto rozlišení relativizoval tím, že samotný náš svět lidí je jakoby posledním věkem světa Středozeemě, čímž by se naopak předchozí věky staly světy druhotnými a náš současný věk světem prvotním. Autorka patrně naráží na tento problém v diskusi pojmů „narativního vkládání“ a „hierarchického podřízení“ (1.2.2), nicméně příliš stručně a nejasně.

- V 1.1.3 autorka naráží na filosoficky obtížné téma „*pravdivostní hodnoty literárního textu*“, přičemž v této souvislosti se vynoří dokonce obecný problém noetiky:

“V jádru problému stojí otázka, zda jsme, nebo nejsme schopni pravdivého poznání, neboť existuje určitá možnost, že žijeme v iluzi klamání vlastním rozumem, že něco poznáváme, ačkoliv tomu tak není.”

Autorka dále poměrně věrně reprodukuje několik názorů a pokouší se o jejich zhodnocení, nicméně toto zhodnocení není dotaženo k vlastnímu stanovisku, vlastní odpovědi. Jak to tedy je: je (reálný) svět dán nezávisle na našem poznávání a je pravdivě nalézán? Či nikoli a je podobně jako příběhy vytvářen?

- Na řadě míst autorka naráží na *téma morálního realismu vs. relativismu*. Např. na str. 96-97 v souvislosti s tématem přirozeného práva. Autorka, zdá se, relativismus spíše odmítá, ovšem aniž by se k tomuto nerelativistickému stanovisku výslovně přihlásila. Proč? Jaké stanovisko tedy autorka vlastně zastává poté, co zvážila všechna pro a proti?

Daniel D. Novotný, PhD
Hartmanice, 15.5.2015